אין דער יודישער וועלט.

אונזערע פיאָנערען אין ארץ=ישראל.

אין רעפעראַט וואָס ד"ר עהרמאַן האָט געהאַלטען אין וואַרשא אויף א זיצונג פון באַדען קויפער אי=בער. דער אַרבייט פון דער אַגודת=ישראל אין ארץ=ישראל, האָט ער בעצייכענט די גריגדונג פון „מחנה=ישראל" אלס אַ היסטאָריש געשעהעניש. דער אידעאַל צו פּעראייניגען פּראַקטישע אַרבייט מיט די גייסטיגע הצטרכות'ן שפּיגעלט זיך אין גאַנצען אָב אינ'ם סיסטעם פון די אַרבייטער אויף דער קאָלאָניע מחנה ישראל. צוזאַמען מיט'ן בויען די קאָלאָניע ווערט גלייכצייטיג געבויט בתי מדרשים, בתי כנסיות און מקואות. פונ'ם פריטען טאָג אָן ווערען די פרייע שעהען פּער=בראַכט מיט געמיינזאַמע שעורים. די גאַנצע אויגעבונג בעגרעסט זיך מיט אונזערע רעליגיעזע אינסטיטוציעס, פיעל קאָלאָניסטען פון די שכנות'דיגע מושבות שיקען זייערע קינדער אין אונזער שולע, ווייל זיי בענקען נאָך א יודיש וואָרט. „מחנה ישראל" ליגט אין וויכטיגסטען צענטר פון דער גאַנצער אומגעבונג בע=בען „כפר ילדים" און „תל עדש".

אין „מחנה ישראל" איז מען גלייך צוגעטרעטען צו דער צווייטער „הכשרה", ווייל די ערשטע איז נישט נויטיג דען דער באָדען איז פון א זעהר גוטער קוואַליטעט, א גליקליכער צופאַל איז וואָס שוין פיער מעטער באָדען טיעף האָט מען געפונען גוט געזונד וואַסער. די שטאָדט עפולה, וועלכע לייזט זעהר פיעל פון וואַסער=מאַנגעל וועט איצט מוזען דעקען איהר בע=דאַרף אין וואַסער פון דער קאָלאָניע „מחנה ישראל".

צוערשט זענען אַרויסגעשיקט געוואָרען 20 חברים פון דער „פועלי אגודת ישראל" אין ירושלים און אויך אַזוי פיעל פון תל=אביב. דורכשניטליך פּערדינט יעדער פועל 30 פּיאַסטער טעגליך, פון וועלכע ער קען נאָך עפּעס אָבשפּאָרען. אין דער קאָלאָניע זענען שוין אהינגעקומען א געוויסע צאָהל באַדענבעזיצער, וועלכע בעאַרבייטען אַליין דעם געקויפטען באָדען. בכלל הערשט א זעהר צופרידענע שטימונג הן ביי די פועלים ווי אויך ביי די באָדענבעזיצער.

ווי עס איז פאָראויסצוזעהען וועלען די עקוליפּטוס=בוימער פון „מחנה ישראל" זיין אומשטאַנד צו דעקען דעם גאַנצען האָלץ=בעדאַרף פון דער קאָלאָניע. עס איז אויך אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ פּלאַן לויט וועלכען עס וועלען ווערען פאַרטיג געשטעלט ציגעל ביליגע אין פּרייז און גוט אין קוואַליטעט. נאָך א גענויע אָבשאַצונג איז צו רעכנען, אַז 600 פאַמיליעס וועלען קענען געפונען פּלאַץ אין „מחנה ישראל".

הארכיון היהודי

אַ גרויסע קרן=הישוב=אַקציע אין גאַליציען.

קאָלאָמעא. (איפּב) די א"י=צענטראַלע אין מזרח גאַליציען, אונטער דער ליידונג פון ד"ר בן=ציון פעכלער, האָט אונטערגענומען אַ געוואַלדיגע „קרן=הישוב"=אַקציע אין צוויי הונדערט ערטער, וועלכע זאָל ווערען דורכגעפיהרט במשך דעם חודש תשרי. די אָרגאַניזירונג פון דער דאָזיגער אַקציע איז אַ מוסטער=האַפטע און מען האָפט אויף אַ גלענצענדען ערפאָלג. די פּראָפּאַגאַנדע ווערט געפיהרט דורך גאַסען פּלאַקאַטען און פלוג=בלעטלאַך. אין אַלע בתי תפילות וועלען געהאַלטען דרשות דורך די דאָרטיגע רבנים, וואו עס ווערט אָנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט פון דעם „קרן=הישוב".

די „צעירי אַגודת ישראל" אין פּוילען פאַר'ן „קרן=הישוב".

וואַרשא. (איפּב) לויט דעם בעשלוס פון דער לעצטער לאַנדעס פאַר=קאָנפערענץ, זענען אָבגעפאָהרען עטליכע חברים פון דער צענטראַל=ליטונג פון דער „צעירי אַגודת ישראל" אין פּוילען אויף דער פּראָווינץ, אום צו אַרבייטען לטובת דעם „קרן הישוב". זיי האָבען בעזוכט א רייה שטעדט און מען האָפט אויף אַ גרויסען ערפאָלג.

ד"ר שלמה עהרמאַן אין ריגא.

ריגא. (איפּב) ד"ר עהרמאַן איז דאָ היעַ אָנגעקומען און גלייך אַבגעהאַלטען די פאָראויס בעשטימטע באַדען=קאָנפערענץ. מוצ"שק דעם 12 סעפּטעמבער איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אַ מאַסען=פערזאַמלונג אין וועלכען ד"ר עהרמאַן האָט רעפערירט איבער די לאַגע אין ארץ=ישראל. די ריגער טאָג=צייטונג „דאָס יודישע פאָלק" פּערעפענטליכט אַ אונטערוויאו מיט ד"ר עהרמאַן, פון וועלכען עס איז אַרויסצונעהמען פאָלגענדעס: ט"ז תמוז איז געגריגדעט געוואָרען די אַגודה קאָלאָניע „מחנה ישראל", וועלכע נעהמט אַרום איבער 5000 דונאָם און ווערט בעזעצט פון בלויז אָרטאָדאָקסישע יודען. די ערשטע אַרבייט האָבען זיך אָנגעהויבען מיט 530 אַרבייטער פון דער „פועלי אַגודת ישראל". ביז איצט זענען שוין אויפגעשטעלט געוואָרען 12 הייזער און אויסגעגראָבען 2 וואַסער=קוואַלען. אויסער דעם דאָזיגען שטח בעזיצט די אַגודה אין דער זעלבער געגענד נאָך 50.000 דונאָם באָדען. אין דער קאָלאָניע „מחנה ישראל" האָט די אַגודת ישראל אויך איינגעאָרדענט אַ קאָלאָניזאַציע שולע, וואו די אַרבייטער ווערען אויסגעבילדעט אויפ'ן ווירטשאַפטליכען געביעט. דער פּלאַץ פון דער שולע בעהמט אַרום אַ ערך פון 500 דונאָם. אין דער לעצטער צייט זענען בעגרינדעט געוואָרען אָרטאָדאָקסישע קאָלאָניעס, ווי: „זכרון אברהם" פון די סאָכאַטשאָווער חסידים, „נחלת לובלין" פון לובלינער אַגודיסטען. בעזונדערס האָט די ארץ=ישראל=צענטראַלע פון דער אַגודת=ישראל אָבגעלעגט צו ענטוויקלען דעם רעליגיעזען חנוך אין א"י. אין פערשידענע שטעדט און מושבות זענען איינגעאָרדענט געוואָרען נייע רעליגיעזע שולען און די אַלטע געהעריג אונטערגעשטיצט. אין די ספרדישע שולען איז די אונטערריכטס=שפּראַך ריין העברעאיש און אין די איבריגע שולען העברעאיש און יודיש.

> יודען! ווילט איהר אַ יודיש לאַנד, אַ העכט רעליגיעזע היים, וואָס זאָל זיין געבויט לויט די געבאָטען פון אונזער תורה —
> שטיצט דעם „קרן=הישוב"!

אַ אַנטי=רעליגיעזער מיטינג אין יום כפור אין וואַרשא.

אַ גרויסער עולם פון עטליכע טויזענד מענשען אַרבייטער=יוגענד האָבען זיך פערזאַמעלט מאָנטאָג, יום כפור אין איינגעאָרדענט אַנ'אַנטי=רעליגיעזען מיטינג.

דער מיטינג איז נישט געווען אַנאָנסירט, דאָך איז די אָרגאַניזאַטאָרען געלונגען צונויפצושלעפּען אַ ריזיגען המון. עס האָבען גערעדט פערשיעדענע רעדנער אויף פּויליש און יודיש געגען רעליגיע, געגען ימים טובים און איבערהויפּט געגען יום כפור. איבערהויפּט האָט זיך אויסגעצייכענט אַ אַלטער אַרבייטער מיט אַ גראָהע באָרד...

— אין די אַרבייטער קוכען האָבען די יודישע מאַסען בעפּרובט פּראָטעסטירען געגען די דאָרטיגע אויפפיהרונגען, די אַרבייטער זענען אַרויס מיט שטעקענס און ס'איז געקומען צו אַ גרויסען סקאַנדאַל, אַזוי, אַז מאָליציי האָט זיך געמוזט אַריינמישען און צונויפשטעלען אַ פּראָטאָקאָל.

וועט דאָס נישט דערוועקען אין יעדען יודיש האַרץ אַ ציטער?

וועט דאָס נישט ווירקען, אַז יעדער זאָל זיך אַ ביסעל מעהר אָבגעבען מיט דער ערציהונג פון זיינע קינדער?

„הכשרת הישוב" גיט נישט קיין ערד איהרע קונים.

(מ. ר.) נאָך מיט צוויי יאָהר צוריק, האָט די חברה „זאַק=חיים=שטאָדט" געקויפט ביי „הכשרת הישוב" אַ שטח באָדען נעבען חיפה. און ביז היינט, האָט די חברה נאָך נישט דערהאַלטען דעם באָדען, האָבענדיג שוין איינגעצאָהלט עטליכע טויזענד פונט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם, האָט די חברה אַרויסגערופען דעם דירעקטאָר פון „הכשרת הישוב" קיין וואַרשא, וואו עס וועט די טעג פאָרקומען אַ דין=תורה, וועגען דער קני'.

פּראָפּאַגאַנדע רייזע פון סיים דעפּ. הרה"ג שפּירא אין דער שווייץ.

ציריך. (איפּב) סיים דעפּ. הרה"ג שפּירא האָט בדעה באַלד נאָך יו"ט אונטערצונעהמען אַ פּראָפּאַגאַנדע=רייזע איבער די גרעסערע שטעדט אין דער שווייץ, פאַר'ן „קרן התורה".

אַרום דעם „אַפּעאַל" אויף יודישע שרייבער אין גער. *)

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרויסטריט פון דער טעגליכער וואַרשאַווער פּרעסע, וועגען דעם פּלומר'ס'דיגען „אַפּעאַל" אויף יודישע שרייבער ראש השנה אין גער, געפין איך פאַר מיין חוב איבערצוגעבען דער עפענטליכקייט, דעם אמת פון דער דאָזיגער געשיכטע:

געקומען זענען זיי ערב ר"ה דריי פּערזאָן: איינער אַ פעליעטאָניסט פון אַ וואַרשאַווער צייטונג. דער צווייטער פערקליידעט אין אַ לאַנגע קאַפּאָטע מיט אַ גאַרטעל און אַ סאַמעטענעם הוט, און דער דריטער מיט אַנ'אַמעריקאַנער פּאַכפּאָרט אין טאַש...

דער ערשטער, איז נאָך אין זעלבען אָוועגד אָבגעפאָהרען, אַ פנים, גער איז איהם ניט געווען אַזוי צום האַרצען... די איבריגע צוויי דאַגעגען, האָבען בעשלאָסען צו בלייבען.

דער פערשטעלטער מיט די לאַנגע קאַפּאָטע און סאַמעטענעם היטעל, האָט זיך אַרומגעדרעהט צווישען עולם, און אונטערגעהאָרכט וואָס חסידים שמועסען.

דער אַמעריקאַנער דאַגעגען, איז אַ פנים נישט אָנגעשטאַנען זיך אַרומצודרעהען אויפ'ן הויף, און האָט דעריבער „פערלאַנגט" מען זאָל איהם געבען צוויי שמשים, און אַ אָרט ביים טיש... (אַ פאַקט).

דער וואָס קען די פערהעלטענישען אין גער, דער ווייסט, אַז אין בית המדרש, און בפרט אין ראש השנה, איז אומגעהויער ענג, און אַ האַלבער עולם שטעהט דעריבער אויפ'ן הויף. און דער דאָזיגער, טראָץ דעם, וואָס מען האָט איהם געוואָרענט, נישט אַריינצוגעהן אין בית המדרש, איז דאָך אַריינגעגאַנגען. און צוליעב דער גרויסער ענגשאַפט, נישט זייענדיג געוואוינט זיך צו שטופּען, האָט מען איהם אָבגעטרעטען די פיס, געשטופּט אין די זייטען. ער, האָט דאָס אויסגעטייטשט, אַז מען מיינט נור איהם, און האָט דעריבער אַרויסגעכאַפּט זיין אַמעריקאַנער פּאַספּאָרט, און אָנגעהויבען היסטעריש שרייען: פּאָגראָמציקעס, סדום'ניקעס, איהר פאָהרט דאָך קיין גער פאַר אונזער געלד... א. א. וו.

און אַזוי, איז ער אַרומגעגאַנגען דעם מאָרגענדיגען טאָג, און כסדר היסטעריש געשריגען, ביז ער האָט פאַר גרויס כעס, זיך מישב געווען, און אָבגעפאָהרען עפענטליך צוזאַמען מיט דעם צווייטען, אין שבת ראש השנה קיין וואַרשא.

דאָס דאָזיגע, האָט אַרויסגערופען גרויס פערביטערונג, צווישען דער גערער יודישער בעפעלקערונג, בפרט נאָך, וואָס דער אַמעריקאַנער, איז אַ מיטאַרבייטער פון „יודישע טאָגעבלאַט" אין נוי=יורק. אין גור איז ביז היינט נאָך נישט פאָרגעקומען, אַז אַ יוד זאָל אום ר"ה אָבפאָהרען מיט דער קאָלייקע.

אָט אַזוי שטעלט זיך פאָר דער „אַפּעאַל" אויף יודישע שרייבער, וועלכען די וואַרשאַווער טעגליכע פּרעסע, האָט אַזוי צופּוקט, און דער פערקריפּעלטער משכיל הלל צייטלין, האָט דערביי געהאַט די געלעגענהייט צונויפצומישען די מעשה מיט דער אַגודה, כדי, אַזוי אַרום זיך אָבצורעכענען מיט דער אַגודה...

מ. פ—ן.

*) פון אונזערס אַ לעזער אין גער, האָבען מיר דערהאַלטען פאָלגענדען בריעף, מיט דער ביטע איהם צו פערעפענטליכען.

די רעד.

קאָלושין.

מיט אַ געוויסע צייט צוריק האָט זיך ביי אונז געשאַפען אַ „בית=יעקב=קאָמיטעט, וועלכער איז גלייך צוגעטרעטען צו דער גרינדונגס=אַרבייט פון אַ „בית=יעקב"=שולע. צו דעם צוועק איז איינגעלאַדען געוואָרען די זעהר טאַלאַנטפולע רעדנערין פרל. ר. ראָזאַ (לעהרערין אין דער „בית=יעקב"=שולע אין גער), וועלכע האָט — אויף אַ ספּעציעל איינגעאָרדענטע מאַסען פערזאַמלונג פון פרויען אין גרויסען זאַל פון חדר „יסודה"ת" — געהאַלטען אַ גלענצענדען 2=שעה'דיגען רעפעראַט א. ד. ט. „די אויפגאַבען פון די יודישע פרויען און די גרינדונג פון „בית=יעקב"=שולען". דער רעפעראַט איז אויסגעהערט געוואָרען מיט'ן גרעסטען ערפאָלג און האָט געמאַכט אויף אַלע פערזאַמעלטע אַ זעהר בעגייסטערנדען איינדרוק. אין רעזולטאַט, האָבען זיך באַלד אויפ'ן 2=טען טאָג פערשריבען אַ זעהר צופרידענשטעלענדע צאָהל קינדער איינצאָהלענדיג באַלד אַ העלפט פון בעשטימטען איינשרייב=געלד. דאָס האָט ערמעגליכט דעם בית=יעקב=קאָמיטעט צו זאָרגען וועגען אַ פּאַסיגען לאָקאַל פאַר דער שולע. און ענדליך — נאָך אַ לענגערען אַרומזוכען פון אַזעלכען — געפינען אין צענטער שטאָדט אַ גרויסען, שענעם לאָקאַל און איז צוגעטרעטען צו די איבריגע פאָרבערייטונג'ס אַרבייט וועלכע וועלען ווי אַמשנעלסטען פערענדיגט ווערען, אַזוי, אַז תיכף נאָך סוכות זאָל די שולע געעפענט ווערען.

עס איז צו האָפען, אַז אונזער בית=יעקב=שולע וועט ווערען אַ לעבעדיגער פאַקט אין היגען יודישען לעבען און וועט בעגעגנט ווערען מצד די ברייטסטע היגע יודישע שיכטען מיט די גרעסטע סימפּאַטיע. און וועט אָנערקענט ווערען פאַר דעם איינציגען רעליגיעזען ערציהונגס=אַנשטאַלט פאַר טעכטער אין אונזער שטאָדט. עס איז צו האָפען, אַז אין דעם פרט וועט קאָלושין קענען דיענען אַלס מוסטער פאַר אַנדערע שטעדט.

י. ד. אבן=כחול.

אונזער וועג-שעדליץ 1925-10-02 יד-תשרי-תרפו גליון-0064 000005 a הודפס מתוך הארכיון היהודי